

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE

Sint-Guthago Tijdingen

Maandelijks ledenblad van de
Geschied- en Heemkundige Kring

Sint-Guthago

Nr. 518

P209467

februari 2021

Lidmaatschapsbijdrage België : 25 euro op rekening : IBAN BE82 8601 0615 5768;
BIC code: SPAABE22 (Centea). Lidmaatschapsbijdrage buitenland : 30 euro.
Uitgever : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke-Heist
Postkantoor van afgifte: 8300 Knokke-Heist 1

Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Guthago

Werkgebied : de Zwinstreek

Lid van Heemkunde West-Vlaanderen vzw

Maatschappelijke zetel : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109,
8300 Knokke-Heist

Correspondentieadres : Caroline Terryn, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke

Het Bestuur :

Erevoorzitters :

François baron van der Elst, Spegelsweg 2, 8340 Oostkerke

Eric Huys*, Vierscharestraat 31, 8340 Vijvekappelle, tel (050) 361877

eric.huys@skynet.be

Voorzitster :

Caroline Terryn, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke, tel 050 500651

caroline.terryn@telenet.be

Ondervoorzitter, samenstelling St. Guthago Tijdingen en kringarchivaris :

Marc De Meester*, Waterstraat 2d, 8300 Westkapelle, tel (050) 627486

de.meester.marc@skynet.be

Secretaris :

Fons Theerens*, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke, tel (050) 625309

fons.theerens@knokke-heist.be

Penningmeesteres :

Nicole Vanden Weghe, Vissersstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

Hoofdredacteur Rond de Poldertorens :

Noël Geirnaert*, Hugo Verrieststraat 5, 8000 Brugge, tel. (050) 336940

famgeirnaert@skynet.be

Verantwoordelijke abonnementen :

Marie Madeleine Rosseneu, Kastanjendreef 14, 8300 Knokke, tel(050)600552

Leden :

Karel Aernoudts, Koudekerkelaan 18, 8301 Heist, tel (050) 512352

Etienne Decaluwé, Keuvelhoekstraat 54, 8300 Knokke, (050) 601023

etienne.decaluwe@gmail.com

Bieke Hillewaert*, Vulderstraat 88, 8000 Brugge, tel (050) 311234

Thomas Hoeberigs, Knokkestraat 154, 8301 Heist, tel 0474 597158

thomas.hoeberigs@knokke-heist.be

Jan Hutsebaut, Berg 59, 9950 Waarschoot; jan.hutsebaut@damme.be

Jan Kamoen*, Vissersstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

jankamoen@skynet.be

Jan Tilleman, Kleine Molenstraat 1A, 8380 Dudzele, tel 050 604135

jan.tilleman@telenet.be

Dirk Vancraeynest, Leopold I Laan 97, 8000 Brugge, tel. 0468309002

dirk.vancraeynest@gmail.com

* Zijn tevens lid van de redactieraad Rond de Poldertorens en St.-Guthago Tijdingen

Recente publicatie

Michelangelo en Brugge. Madonna en Kind in de Onze-Lieve-Vrouwekerk

De Madonna met Kind van Michelangelo is een van de pronkstukken van de Brugse Onze-Lieve-Vrouwekerk en het enige werk van de grootmeester van de Italiaanse renaissance in Belgisch bezit. De rijke Brugse handelaarsfamilie Mouscron bestelde het beeld bij de kunstenaar en schonk het aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk om het op het Sacramentsaltaar te plaatsen. Vandaag - meer dan vijfhonderd jaar later - staat het er nog steeds. En dat is uitzonderlijk.

Dit boek brengt, naast een overzicht van alle bestaande gegevens, een nieuw verhelderend en aanvullend relaas over Brugges belangrijkste Mariabeeld. Zowel de geschiedenis, de kunsthistorische waarde als de theologische betekenis van het beeld komen uitvoerig aan bod.

De Brugse Onze-Lieve-Vrouwekerk (115 meter) beheerst mee de skyline van Brugge en spreekt zo ieder jaar tot de verbeelding van duizenden toeristen die het gebouw komen bezoeken. Michelangelo en Brugge gaat over hét onbetwiste topstuk in het interieur van de grote kerk: het Madonna-en-kindbeeld van de bekende Italiaanse renaissancebeeldhouwer Michelangelo Buonarroti. Elk jaar komen ongeveer 300.000 betalende bezoekers het beeld bewonderen, vaak uit kunsthistorische of religieuze interesse.

“Michelangelo en Brugge” is verschenen ter gelegenheid van het (bijna) afronden van de restauratiewerken die al om en bij de 30 jaar bezig zijn. Vier specialisten schrijven elk over een aspect van het beeld dat in hun vakgebied ligt.

Jan Vandemoortele, doctor in de economie, oud-VN-gezant en gediplomeerd stadsgids, schreef over het ontstaan van het beeld en het bijhorende Mouscronaltaar.

Bram Mignauw, kunstwetenschapper en archeoloog van opleiding en docent kunstwetenschappen in Het College (Oostende) en het Sint-Godelieveinstituut (Gistel), schreef over de esthetische kenmerken van het beeld.

Stefaan Franco, doctor en docent in de theologie, bisschoppelijk gedelegeerde voor liturgie, sacramenten en het permanent diaconaat en priester in de O.L.V.-kerk, schreef een theologische benadering van het beeld.

Jean Luc Meulemeester, kunsthistoricus en auteur van werken in dat veld, schreef over de geschiedenis van het beeld na de schenking aan de kerk en over latere werken die door het beeld geïnspireerd zijn.

De prachtige detailfoto's in het boek zijn van Cédric Verhelst en Bram Mignauw. Het boek hoopt met de gevarieerde inhoud te informeren, te inspireren en verder onderzoek aan te moedigen.

“Michelangelo en Brugge” is uitgegeven door de Kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw Brugge en telt 142 pagina's. Het is te koop in de O.L.V.-kerk, de Stedelijke Musea van Brugge, het Begijnhof en meerdere boekhandels in de stad voor 24 euro.

ISBN: 9789464073102

Nieuwe publicatie

Piraten van de Noordzee. Een verborgen geschiedenis van Brest tot Bergen

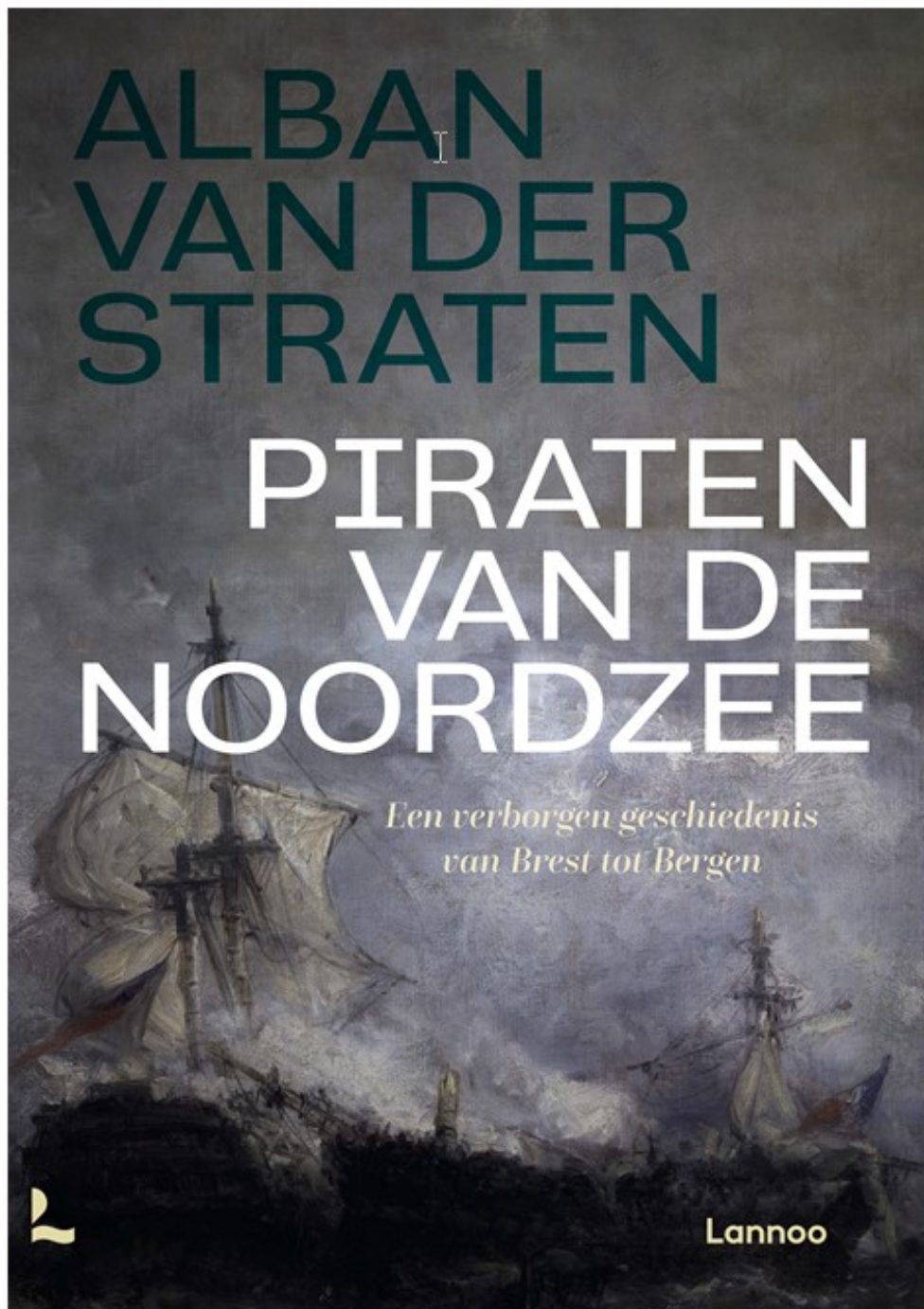
Auteur: Alban van der Straten

Dit boek behandelt de geschiedenis van de piraten en kapers die onze noorderzeeën onveilig maakten.

Eeuwenlang was de Noordzee het toneel van woeste rooftochten. Zeelieden van allerlei slag plunderden erop los, al dan niet met het fiat van een koning, admiraliteit of handelscompagnie. Vanaf de renaissance maakten de wetboeken het onderscheid tussen erkende 'kapers' en vogelvrije 'piraten', maar aan dek van een zwaarbewapend fregat of een snelle kotter was het onderscheid allicht een stuk schimmiger: de kaper van de ene was vaak de piraat van de andere.

Dit boek beschrijft voor het eerst de onstuimige geschiedenis van de zeeschuimers op en rond de Noordzee. Van Romeinse afvalligen en de beruchte Vikingen, via bendes Nederlandse watergeuzen en Britse Sea Dogs, tot Duinkerker kapers en napoleontische corsaires. Kleurrijk en avontuurlijk, maar wars van

nationale oogkleppen en exotische clichés, wordt aangetoond hoe piraterij en kaapvaart lange tijd een wezenlijk onderdeel waren van de reguliere politiek en handel rondom de Noordzee.

Als kustbewoners kaapten ook de West-Vlamingen hun deel van de koek weg. Oostende en Nieuwpoort stonden traditioneel dicht bij hun grotere zusterstad Duinkerke (toen Vlaanderen, nu Frankrijk). Ze maakten integraal deel uit van de beruchte Duinkerker kapers,

die onder verschillende vlaggen de noorderzeeën onveilig maakten tussen de 16de en de 19de eeuw.

Tijdens de opstand van de Nederlanden tegen de Spaanse overheerser in de 16de eeuw was Oostende in handen van het al van Spanje afgescheurde Nederland. Het was ook een belangrijk kapersbolwerk. Na een belegering van vier jaar (het Beleg van Oostende) viel de stad in 1604 toch ten prooi aan de Spanjaarden. Vanaf toen vochten de Oostendse kapers aan de zijde van de Spaanse Armada een bittere strijd uit tegen de Vlissingse kapers. Vijanden werden systematisch als piraat beschouwd en overboord gegooid, wat eufemistisch de voetspoeling werd genoemd.

Het boek is uitgegeven bij Uitgeverij Lannoo en telt 336 pagina's.
ISBN: 9789401470452

Rode Kruis Knokke-Heist herdacht wereldoorlogen en dokter Mattelaer

Op zondag 15 november 2020 legde een kleine delegatie vrijwilligers van Rode Kruis Knokke-Heist kransen neer bij de oorlogsmonumenten op het Heldenplein in Heist en aan het verzetsplein in Knokke, naar aanleiding van wapenstilstand, de 75ste verjaardag van het einde van de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding van Knokke. Ook Eugene Mattelaer werd herdacht.

Dokter Mattelaer werd in 1944 bestuurslid van het Rode Kruis Knokke, zoals de afdeling vóór de fusie van Knokke en Heist noemde. Later werd hij ondervoorzitter. In 1944, 76 jaar geleden, was hij verantwoordelijk voor het veldhospitaal dat toen gevestigd was in de kelders van het gebouw waar nu de MAKZ terug te vinden is.

Knokke was toen afgesneden van de rest van een bevrijd België. Ook Rode Kruis-vrijwilligers hebben toen geholpen bij het

verzorgen van gewonden. “Uit briefwisselingen van toen, die nog in ons bezit zijn, blijkt dat dokter Mattelaer als ondervoorzitter één van de stuwende krachten was bij de afdeling”, zegt woordvoerder van Rode Kruis Knokke-Heist Peter Warlop.

Een opmerkelijke brief (anno 1948) gaat over de vraag van dokter Mattelaer, aan de hoofdzetel van het Rode Kruis, om “humanitaire hulp te mogen bieden aan de zwaar getroffen bevolking van buurgemeente Sluis”. Als schepen van Onderwijs kon hij ook in 1959 toenmalig burgemeester Graaf Lippens overtuigen om de taak van voorzitter van Rode Kruis Knokke op zich te nemen. Daarnaast speelde hij ook een belangrijke rol in de vernederlandsing bij het Rode Kruis.

“2024 wordt een jubileumjaar voor de Knokke-Heistse afdeling, dan bestaat Rode Kruis Knokke-Heist 100 jaar. Ook het verhaal van Dokter Mattelaer zal hier een belangrijk deel van uitmaken”, aldus Peter Warlop.

Uit: KH Vandaag. De nieuwsbrief van de gemeente Knokke-Heist, 18 november 2020

Restauratiewerken het Boerenhof in Heist gestart

In Heist zijn de restauratiewerken van de schuur van het Boerenhof op het Stationsplein gestart. Het gebouw werd in 1971 geklasseerd als monument. Matthias Diependaele, Vlaams minister van Onroerend Erfgoed, kende in mei 2020 216.226 euro toe voor de restauratie van hoeve ‘t Boerenhof in Knokke-Heist. Met de renovatie van ‘t Boerenhof zorgen de eigenaar, de Vlaamse overheid, het gemeentebestuur en de heemkundige kring Heyst Leeft ervoor dat een belangrijke historische site voor Heist ook in toekomst levendig blijft. De gerestaureerde schuur kan gebruikt worden als uitbreiding of ondersteuning van de bestaande handels- en horecazaken op de site.

Oudste gebouw van Heist

De historische hoeve 't Boerenhof in Heist dateert vermoedelijk uit de eerste helft van de 18de eeuw en is daarmee het oudste gebouw in Heist. De hoeve gaat terug op een 12de-eeuwse tiendenschuur van de Sint-Bertijnsabdij van Sint-Omaars. De plek is heel belangrijk voor de geschiedenis van Heist omdat de eerste bewonerskern uit de streek zich hier situeerde in het zogenaamde gehucht Coudekercke. Ernaast stond de oude (eerste) kerk met er rond het kerkhof. Alleen de pastorie heeft de tijd getrotseerd. Er wordt in de schuur dan ook archeologisch onderzoek voorzien bij de start van de restauratiewerken.

Grondige restauratie

Na vele jaren van leegstand wordt de waardevolle bergschuur nu casco gerestaureerd. De bakstenen muren en het indrukwekkende dakgebinte worden gestabiliseerd. Er wordt dakisolatie geplaatst en het dak van pannen en riet wordt vernieuwd. Enkele bestaande poortopeningen worden voorzien van vensters maar met behoud van de poorten. Ook wordt de schuur volledig onderschoeid.

Uitbouw gesloopt

De schuur deed vroeger al dienst als restaurant en feestzaal en is aan de achterzijde voorzien van een uitbouw. Deze uitbouw wordt gesloopt en slechts beperkt herbouwd. Zo kan in de vrij gesloten constructie toch voldoende daglicht blijven zonder extra openingen te voorzien. Na de restauratie van de bergschuur zal die herbestemd worden, mogelijk in relatie met de handels- en horeca-activiteiten op de rest van de site.

Uit: KH Vandaag. De nieuwsbrief van de gemeente Knokke-Heist, 16 november 2020

Een nieuwe toegang op het archief van Begijnhof De Wijngaard

Goed nieuws voor wie zich wil verdiepen in de rijke geschiedenis van Begijnhof De Wijngaard: Jan Delfosse maakte een nieuwe toegang op dit rijke archiefbestand. De beschrijvingen uit deze toegang zijn digitaal doorzoekbaar via de online databank Probat (via snel zoeken of het archievenoverzicht). Een primeur want het is de eerste toegang uit het vroegere OCMW-archief in Probat. Er ligt ook een geprinte versie in de leeszaal van het Stadsarchief.

Het werk van Jan Delfosse is bijzonder waardevol. De enige toegang op het begijnhofarchief die tot nu toe bestond was die uit 1887 van Paul Sheridan. Deze toegang was achterhaald omdat er in de loop van de jaren verschillende aanvullingen op het archief gebeurden die niet opgenomen werden. De nieuwe toegang lost dit euvel op. Bovendien is er voor het eerste een doorlopende nummering waardoor het opvragen van documenten veel vlotter verloopt. Let op: voor de charters blijft de toegang van Paul Sheridan van toepassing.

Begijnhof De Wijngaard, Brugge

Historische schets

De precieze ontstaansdatum van het begijnhof van Brugge is niet bekend. De oudste vermelding komt voor in een charter uit 1242 waarin Joanna van Constantinopel (circa 1200-1244), gravin van Vlaanderen, de Brugse begijnen onder haar bescherming stelt. Wellicht waren er reeds in de jaren 1220 begijnen in Brugge. Ze leefden eerst verspreid, maar vestigden zich, vermoedelijk met steun van de Brugse dominicanen die sinds 1233 in de stad neergestreken waren, op een stuk moerasland op de linkeroever van de Reie. Later liet Margaretha van Constantinopel (1202-1280), die in 1244 haar zus opvolgde als gravin van Vlaanderen, de kapel van het Burgkasteel in Brugge steen voor steen afbreken en heropbouwen in het begijnhof. De hoge bescherming die het Brugse begijnhof reeds kort na haar ontstaan mocht genieten, was mede verantwoordelijk voor de snelle groei van de begijnengemeenschap en haar middelen. Hoogtepunt was de verheffing tot prinselijk begijnhof, in 1299 verordend door Filips de Schone, koning van Frankrijk (1285-1314).

In 1245 richtte bisschop Wouter [van Marvis] het Brugs begijnhof als zelfstandige parochie op. Dat was een niet zeer belangrijke (weinig uitgestrekte) verbrokkeling van het parochiaal gebied van O.L.Vrouw. Daarbij stond het begijnhof niet geheel op O.L.Vrouw, ook de parochies Sint-Salvator en Sint-Michiel moesten ervoor van hun grondgebied afstaan. Het begijnhof komt niet op de rang van de volksparochies, maar neemt een soort positie in tussen volksparochie en kloostergemeenschap.

Dankzij de steun van de hoogste wereldlijke heersers wist het begijnhof van Brugge zich te handhaven in het woelige begin van de veertiende eeuw. Na aanslepende polemieken en beschuldigingen van ketterij werd de begijnenbeweging op het concilie van Vienne (1311-1312) door de kerkelijke overheden immers veroordeeld en aan strengere regels onderworpen. De Brugse begijnen hadden reeds in 1300 een eerste leefregel

aanvaard en raakte in de loop der tijd meer en meer georganiseerd in conventen van samenlevende begijnen die eenvoudige kloostergeloften aflegden. In 1354 telde het begijnhof reeds zeven conventen, bestuurd door meesteressen onder het leiderschap van een algemene grootmeesteres.

In de vijftiende eeuw kreeg het Brugse begijnhof in toenemende mate een aristocratisch karakter. De aanvankelijke nadruk op contemplatie en handenarbeid moest plaats ruimen voor een sterke accentuering van de meer prestigieuze koordienst. Het ingevoerde onderscheid tussen koristen en conversen (werkzusters) getuigde eveneens van deze evolutie. Op bestuurlijk vlak leidde de profilering van de verschillende aristocratische dames meermaals tot conflicten, in die mate zelf dat in 1442 een ingreep van het hertogelijk gezag werd uitgelokt om de interne twisten te beslechten.

In vergelijking met het wedervaren van andere begijnhoven gedurende de godsdienstoorlogen, ontsnapte het Brugse begijnhof in de zestiende eeuw grotendeels aan de religieuze troebelen. Wel werd in 1584 de begijnhofkerk vernield door een brand. In 1605 werd de bouw van een nieuwe kerk voltooid. In de zeventiende eeuw werd het aristocratisch karakter van het begijnhof nog versterkt. Enerzijds leidde de instroom van rijke begijnen tot een sterke economische bloei van de instelling. Anderzijds was het opkomende fenomeen van individueel levende aristocratische begijnen – inclusief met dienstpersoneel – nefast voor het conventsleven in het Brugse begijnhof.

De bloei en de welvaart die het Brugse begijnhof in de zeventiende en achttiende eeuw kenmerkten, kwam tijdens de Franse bewind aan het einde van de achttiende eeuw bruusk ten einde. Hoewel de infirmerie en godshuizen die door de begijnen sinds jaar en dag werden uitgebaat, de gemeenschap redden van opheffing, legde de nieuwe bewindvoerders strenge regels op. De begijnen mochten ter plaatse blijven, maar een kloosterkleed werd verboden, evenals de aanvaarding van nieuwe kandidaten. Hoewel deze bepalingen later werden versoepeld, ging het de begijnen in de negentiende eeuw

allerminst voor de wind. Een groot deel van hun bezittingen was geconfisqueerd, hun caritatieve instellingen waren in handen van de Commissie voor Burgerlijke Godshuizen. Aanvankelijk verkreeg de grootjuffrouw nog een jaarlijks uitkering van de Commissie, maar door toedoen van liberale polemieken viel ook deze laatste strohalm in de tweede helft van de negentiende eeuw weg. De gevolgen bleven niet uit. Een drastische daling van het aantal nieuwe begijnen werd gevolgd door een verloedering van het koorleven en het patrimonium. In 1856 telde het begijnhof nog dertig bewoners, in 1925 slechts zeven.

Uiteindelijk koos de laatste grootjuffrouw van het Brugse begijnhof, Geneviève de Limon Triest (1874-1971), in nauwe samenwerking met priester Rodolphe Hoornaert (1886-1969), in 1927 voor de oprichting van een nieuwe kloostergemeenschap van Benedictijnse zusters die het Brugse begijnhof voortaan zou bewonen.

Bron: André Debruyne en Kristien Suenens. Begijnhof De Wijngaard, Brugge (13de eeuw-1927). In: ODIS. Record last modified date: 5 december 2019. Available from World Wide Web: http://www.odis.be/lnk/OR_31610

Zeilschip Mercator aangemeerd in de haven van Zeebrugge; op de achtergrond de havendam met vuurtoren, 1919

*Vervaardiger: Brusselle A.; Collectie Stadsarchief Brugge / Brusselle-Traen
© Erfgoed Brugge*

www.guthago.net